

AFRİKA'DA SİYASET VE TOPLUM KONGRESİ

AFRICAN CONGRESS ON POLITICS AND SOCIETY

(Online)

22-23 EKİM 2025 SAKARYA ÜNİVERSİTESİ

22-23 OCTOBER 2025 SAKARYA UNIVERSITY

KONGRE PROGRAMI ve ÖZET KİTAPÇIĞI
CONGRESS PROGRAM and ABSTRACT BOOKLET

SAKARYA, TÜRKİYE, 2025

ISBN: 978-605-2238-73-8

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ

ORMER
Middle East Institute
معهد الشرق الأوسط
Ortadoğu Enstitüsü
پژوهشگاه خاورمیانه

BİLİM KURULU/SCIENTIFIC COMMITTEE

Abdurrahim Sıradağ- Fatih Sultan
Mehmet Vakıf University

Ahmet Hüsrev Çelik- Düzce University

Ali Balcı- Sakarya University

Aytaç Kadioğlu- Sakarya University

Bilal Yıldırım- Sakarya University

Filiz Cicioğlu- Sakarya University

Furkan Polat- Bursa Technical University

İsmail Ediz- Sakarya University

İsmail Numan Telci- Sakarya University

Kemal İnat- Sakarya University

Mehmet Rakipoğlu- Mardin Artuklu
University

Muhittin Ataman- Social Sciences
University of Ankara

Mustafa Yetim- Eskişehir Osmangazi
University

Nebi Miş- SETA, Sakarya University

Tuncay Kardeş- Sakarya University

Yıldırım Turan- Sakarya University

Yücel Acer- Ankara Yıldırım Beyazıt
University

ORGANİZASYON KOMİTESİ/ORGANIZATION COMMITTEE

Yürütücü/Director:

Hatice Rumeysa Dursun, Talha İsmail Duman- Sakarya University

Koordinatörler/Coordinators:

İsmail Öztürk- Sakarya University

M. Yasir Bodur- Sakarya University

Mahmut Cihat İzgi- Sakarya University

Melih Yıldız- Sakarya University

Vahap Yıldız- Sakarya University

1.Gün / Day 1

22.10.2025

09.45 – 10.00

AÇILIŞ / OPENING

- Hatice Rumeysa DURSUN, Kongre Yürütücüsü / Congress Organizer

10.00 – 10.45

AÇILIŞ KONUŞMASI / KEYNOTE SPEECH

- Abu Bakarr BAH, The Glocality of African Peace and Development: Opportunities and Challenges

11.00 – 12.00

Açılış Paneli: Türkiye Afrika İlişkileri

Başkan: Ali BALCI

- Elem Eyryce TEPECİKLİOĞLU, İşbirliğinden Ortaklığa: Türkiye–Afrika İlişkilerinde Dönüşüm ve Güncel Dinamikler
- Mehmet ÖZKAN, Türkiye Afrika İlişkilerinde Riskler, Fırsatlar ve Gelecek Perspektifleri
- İsmail Numan TELCİ, Küresel Siyasette Stratejik Bir Bölge Olarak Afrika

12.30 – 14.00

Panel: Afrika’da Sivil Toplum

Başkan: Filiz CİCİOĞLU

- Cihangir İŞBİLİR, Libya’nın Siyasal ve Toplumsal Yaşamında Sivil Toplum
- Suzan KOCAAĞA, Burkina Faso’da Sivil Toplum
- Beyza Betül EKİCİ, Uganda’da Sivil Toplum
- Berkan ÖZGÜR, Cezayir’de Sivil Toplum: Kökeni, Gelişimi ve Sınırları

15.00 – 16.30

Panel: ASBÜ

Başkan: Enver ARPA

- Enver ARPA, Türkiye'nin Afrika'ya Yönelik Kalkınma Yardımları
- Mürsel BAYRAM, Afrika'da Yükselen Çin Nüfuzu
- Mustafa Yasir KURT, İrlanda'nın Anti-Sömürgeci Kimliği ve Afrika ile Tarihsel Bağları
- Muhammed Yasir OKUMUŞ, The Domestic Political Foundations of South Africa's Genocide Case Against Israel in the International Court of Justice

17.00 – 18.00

Panel: Afrika'da Güç Projeksiyonu: Terörle Mücadele ve Güncel Dönüşümler

Başkan: Abdurrahim SIRADAĞ

- Mustafa EFE, Güç Dengeleri Ortasında Birleşmiş Milletler ve Afrika
- Abdurrahim SIRADAĞ, Eş-Şebab Terör Örgütü'nün Somali'deki Etkisi ve Geleceği
- Tunç DEMİRTAŞ, Pragmatik Kapasite İhracı Olarak Türkiye'nin Afrika'da İHA Ekosistemi

11.00 – 12.30

Panel: Diplomatlar Paneli

Başkan: Kemal İNAT

- Ahmet KAVAS, Uluslararası Siyasetin Odağında Afrika Toplumlarının Yeri
- Mehmet GÜLLÜOĞLU, Afrika'yı Anlamak
- Mesut KOÇ, Türkiye-Benin İlişkileri: Ekonomik Sosyal ve Güvenlik İşbirliğine Çok Boyutlu Bir Bakış
- Ahmet Misbah DEMİRCAN, Farklı Diller, Ortak Akıl, Tunus ve Türkiye

13.00 – 14.30

Panel: Afrika'da Siyasi, Askeri ve Ekonomik Aktörler olarak Körfez Ülkeleri

Başkan: İsmail Numan TELCİ

- Mustafa YETİM, Katar'ın Kuzey Afrika'daki Varlığı: 2011 Sonrası Libya Politikası
- Gökhan ERELİ, Suudi Arabistan ve BAE Rekabetinin Afrika Yansımaları
- Ömer Behram ÖZDEMİR, BAE-HDK İlişkisinin Asli İtici Jeopolitik Kazanımlar mı İdeolojik Ajanda mı?
- Mustafa CANER, İran'ın Afrika Siyaseti: Diplomasi, Yumuşak Güç ve Ekonomi

15.00 – 16.30

Panel: Africa in World Politics

Chair: İ. Aytaç KADIOĞLU

- İ. Aytaç KADIOĞLU, Conflict Resolution in North Africa: The Impact of Regional and International Organisations
- Hüsna Taş YETİM & Mustafa YETİM, China and Africa in a Changing Global Order: Between Strategic Partnership and Normative Diplomacy
- Nawal MAHI, China, Russia, and Turkey in Africa: Competing Visions or Strategic Complementarities

15.00 – 16.30

Panel: Afrika'da Yerel Meydan Okumalar

Başkan: Talha İsmail DUMAN

- Hassan Abdallah Mohammed ALİ, Sudan'da İslam-Arabizm, Sudanizm ve Pan-Afrikanizm Söylemleri: Kültürel Analiz Teorisi Çerçevesinde Bir İnceleme
- Şeyda ORUÇ, Sahra Altı Afrika'da Elektrifikasyon ve İklim Değişikliği İkilemi
- Recep YİĞİT, Sahel'de Değişen Tehdit Algısı: Terörün Evrimi ve Yeni Dinamikler
- Gökhan KAHRAMAN, Güney Afrika'da Yerel Toplulukların Madencilik Sektörü Üzerindeki Etkisinin Analizi

17.00 – 18.30

Panel: Afrika'da Yeni Dengeler ve Toplumsal Hareketlilik

Başkan: Hatice Rumeysa DURSUN

- Badra GÜNDOĞDU- Cezayir ve Afrika Sahel Bölgesi: Jeopolitik Dönüşümler Işığında Yeni Dengeler
- Eda Nur YILDIZ, Bölgesel Dağılım ve Kültürel Çeşitlilik: Nijerya Kabileleri Üzerine Bir İnceleme
- Sinem ÇAKIR, 19. Yüzyıldan Yıkılışa Kadar Libya'da Osmanlı Egemenliği: Neden Devam Etti?

17.00 – 18.30

Panel: Afrika da Tarihsel Süreçte Kimlik ve Rekabet

Başkan: Mahmut Cihat İZGİ

- Mustafa ATEŞ, Tarihsiz Kıta Algısından Afrika Medeniyetlerine: Afrika'nın Tarihî Algısına Yönelik Bir Eleştiri
- Gamze ÇANKAYA, Kıta Dışı Aktörleri Kuzey Afrika'daki Varlığı: Tarihsel Süreç ve Güncel Dinamikler
- İsa GÖKGEDİK, Osmanlı ile Fransa'nın Büyük Sahra'daki Nüfuz Mücadelesi: Kavar Hadisesi

Afrika’da Siyaset ve Toplum Kongresi Özet Kitapçığı
African Congress on Politics and Society Abstracts Booklet

Özetler/Abstracts

Cezayir’de Sivil Toplum: Kökeni, Gelişimi ve Sınırları

Berkan Özgür, Sakarya Üniversitesi

Bu çalışma, Cezayir'deki sivil toplumun tarihsel gelişimini ve bağımsızlık sonrası siyasi süreçlere etkilerini incelemeyi amaçlar. Çalışma, sömürgecilik döneminde sivil toplumun nasıl ortaya çıktığını ele alacak, bu dönemde Fransız sömürge yönetimine karşı ekonomik ve sosyal reformlar yoluyla ulusal kurtuluş sürecine katkılarına değinecektir. Bağımsızlık sonrası dönemde, sivil toplum kuruluşlarının demokratikleşme çabalarında nasıl merkezi bir rol üstlendiği, devlet politikaları üzerindeki etkileri ve politik değişim süreçlerini şekillendirme rolleri incelenecektir. Bu bağlamda Cezayir'de sivil toplum kuruluşlarının karşılaştığı zorluklar ve bu zorlukların üstesinden gelme yöntemleri, sivil toplumun demokratikleşme sürecindeki rolü ve bu sürecin geleceği üzerine bir bakış sunulacaktır. Buradan hareketle çalışma, Cezayir'deki sivil toplumun evrimini ulusal bir bağlamda ele alarak, sivil inisiyatiflerin ve aktivizmin siyasi sisteme ve genel toplumsal dönüşümlere nasıl entegre olduğunu ortaya koymayı hedeflemektedir.

Burkina Faso’da Sivil Toplum

Suzan Kocağa, İstanbul Medipol Üniversitesi

Bu çalışma, Burkina Faso’nun sömürgecilik geçmişi, darbelerle şekillenen siyasal yapısı ve çok kültürlü toplumsal dokusu üzerinden sivil toplum kuruluşlarının (STK) işlevlerini incelemektedir. Tarihsel süreçte ülkenin siyasal istikrarsızlıklara ve askeri müdahalelere maruz kalması, devlet-toplum ilişkilerinde güven sorunlarını derinleştirmiştir. Thomas Sankara döneminde Yukarı Volta olan ülke adının “dürüst insanlar ülkesi” anlamına gelen Burkina Faso olarak değiştirilmesi sadece bir sembolik dönüşümün değil aynı zamanda reform sürecinin başlangıcı olarak değerlendirilmiştir. Bu süreçte demokrasi, insan hakları ve kalkınma arayışları, devlet ve millet arasındaki ilişkiyi yeniden tanımlamış ve yönetim kavramının önemini artırmıştır. Burkina Faso’da STK’lar, sosyal hizmet sağlayıcı aktör olmasının yanı sıra demokratikleşme ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin destekleyicisi olarak öne çıkmaktadır. Yerel ve uluslararası STK’lar; yoksullukla mücadele, güvenlik tehditlerinin azaltılması, sağlık ve eğitim hizmetlerinin geliştirilmesi, gıda güvencesinin sağlanması gibi alanlarda önemli roller üstlenmektedir. Ayrıca kadınların toplumsal hayata katılımı, çevre ve tarım politikalarının güçlendirilmesi, kırsal kalkınma projeleri ve Türkiye ile kurulan ekonomik ve diplomatik işbirliklerinin STK faaliyetlerine etkisi değerlendirilmiştir. Çalışmada nitel yöntem benimsenmiş olup literatür taraması ve karşılaştırmalı analiz kullanılarak Burkina Faso’daki STK’ların tarihsel gelişim süreçleri, kamuoyundaki konumları ve devletle olan ilişkileri incelenmiştir. Ayrıca bu kuruluşlar, krizlere kısa vadeli çözümler üretmenin ötesinde toplumsal istikrarın ve siyasal katılımın güçlenmesine katkıda bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı,

Burkina Faso'daki STK'ların tarihsel gelişim süreçlerini, kamuoyundaki konumlarını, devletle olan ilişkilerini ve toplumsal-siyasal hayata sağladıkları katkıları analiz etmektir. Çalışma, STK'ların yalnızca hizmet sunan kuruluşlar olmadığını; aynı zamanda devlet-toplum ilişkilerinde dönüştürücü bir aktör olarak demokratikleşme ve kalkınma süreçlerine kalıcı etkiler sunduğunu ortaya koymaktadır.

Uganda'da Sivil Toplum

Beyza Betül Ekici, Bağımsız Araştırmacı

Uganda'da sivil toplum, devlet ve piyasa karşısında "üçüncü sektör" olarak konumlanmakta ve ülkenin yönetim, kalkınma ve toplumsal dönüşüm süreçlerinde stratejik bir rol üstlenmektedir. Sivil toplum kuruluşları (STK'lar), topluluk temelli örgütler, inanç temelli yapılar ve sendikalardan müteşekkil bu yapı, devlet ile vatandaş arasında aracı kurumlar olarak işlev görmektedir, demokratik katılımı ve hesap verebilirliği desteklemektedir. Uganda sivil toplumunun tarihsel seyri, sömürge dönemindeki misyoner faaliyetlerinden bağımsızlık sonrası siyasi istikrarsızlık dönemlerine ve 1986'da iktidara gelen Ulusal Direniş Hareketi (NRM) rejimine uzanan çok katmanlı bir süreci yansıtmaktadır. Başlangıçta hükümet tarafından kalkınma ortağı olarak desteklenen sivil toplum, zamanla STK Yasası (2016) ve Kamu Düzeni Yönetimi Yasası (2013) gibi kısıtlayıcı mevzuat düzenlemeleriyle karşı karşıya kalmıştır. Bu yasal düzenlemeler, getirdikleri ağır bürokratik yükümlülükler ve mali kısıtlamalarla sivil toplumun özerkliğini önemli ölçüde sınırlandırmış, aktivistlere yönelik sistematik baskılar ise demokratik alanın daralmasına yol açmıştır. Yerel STK'lar, insan hakları, yönetim ve temel hizmet sunumu alanlarında hayati işlevler görürken, uluslararası STK'lar kalkınma projeleri ve insani yardım faaliyetleriyle sektöre destek sağlamaktadır. Ancak dış fon kaynaklarına bağımlılık, yasal baskılar ve devlet müdahalesi, sivil toplumun etkinliği önündeki temel engeller olarak öne çıkmakta ve sivil toplumu hem kalkınmanın katalizörü hem de devlet baskısının hedefi olarak paradoksal bir konuma yerleştirmektedir. Türkiye-Uganda ilişkileri bağlamında, Türk STK'larının eğitim, sağlık ve insani yardım alanlarındaki projeleri, hem Uganda'nın kalkınma sürecine katkı sağlamakta hem de iki ülke arasındaki sosyo-kültürel ilişkilerin gelişimine aracılık etmektedir. Bu faaliyetler, Türkiye'nin bölgedeki yumuşak gücünün temel bileşenlerinden birini oluşturmaktadır. Sonuç olarak, Uganda'daki sivil toplum, potansiyelini korumakla birlikte, artan yasal kısıtlamalar ve sistematik baskılar nedeniyle bu potansiyelini tam anlamıyla gerçekleştirememektedir. Sivil toplumun etkinliği ve sürdürülebilirliğinin temini için, şeffaf, yerel katılıma dayalı ve güvenli bir operasyonel ortamın tesis edilmesi büyük önem arz etmektedir.

Libya'nın Siyasal ve Toplumsal Yaşamında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü

Alptekin Cihangir İşbilir, Hazar Üniversitesi

Bu bildirinin amacı, geçtiğimiz 15 senede çatışmanın her fazını yaşayan ve yoğun siyasi türbülanslara sahne olan Libya'da sivil toplumun faaliyet alanını, sivil kapasiteyi ve bu sivil çalışmaların toplumsal ve siyasi hayata yansımalarını tespit etmektir. Geçen asrın ortasında (1951) bağımsız olan Libya'da son 15 yıldır devam eden çalkantılı süreç sivil alanı ciddi anlamda daraltmıştır. Ülkedeki parçalı siyasi yapı, zaman zaman farklı yoğunluklarda cereyan

eden çatışmalar ve şiddet olayları sivil toplum kuruluşlarının faaliyet yapmasına, gelişmesine, bölgesel ve küresel sivil ağlarla müşterek projeler icra etmesine ve ülkede etkin olmasına imkân sağlayacak uygun bir zeminin oluşmasına engel olmaktadır. Bununla birlikte, çatışma ortamlarında; koruma, gözlem/izleme, savunuculuk, sivil savunma ve insani yardım odaklı 'servis sağlama' fonksiyonlarını icra eden sivil toplum kuruluşları ülkede zor şartlarda da olsa çalışmaktadır. Bu çalışmada, önce Libya'daki mevcut siyasi durum özetlenmeye çalışılacak akabinde de Libya'daki mevcut şartlarda var olan sivil toplum yapısı tespit ve tahlil edilmeye çalışılacaktır. Muhtelif tür ve yoğunluklardaki çatışma fazlarında sivil toplum faaliyetleri hem ihtisas gerektirmekte hem de zorlaştırmaktadır. Zira güvenlik riski arttıkça sivil inisiyatifler azalmaktadır. Güvenikleştirme temayülü baskın hale geldikçe devlet dışı sivil aktörlerin manevra alanları daralmaktadır. Ancak böyle durumlarda uzmanlık ve profesyonellik gerektiren sivil inisiyatiflerin önemi artmaktadır. Bu ve benzeri sivil faaliyetler de yine ancak devletlerin ve silahlı aktörlerin izin verdiği ölçüde ve seviyede icra edilebilirler. Hiç şüphesiz sivil toplum kuruluşları merkezi rolü olmayan, tamamlayıcı inisiyatiflerdir. Özellikle çatışma ortamlarında sadece şiddet oranına, siyasi otoritenin iznine bağlı olarak destekleyici aktör olarak sivil toplum kuruluşları icraat yapabilir. Çatışma ve felaket ortamlarında siviller zarar gördüğü için 'koruma' ve 'gözlem' en önemli ve hayati sivil toplum faaliyeti olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınlar ve çocuklar başta olmak üzere sivillerin fiziki, ruhi, psikolojik korumaları; kimliklerinin ve onurlarının korunması, yetimlerin korunması sivil aktörlerin de destek olduğu en önemli alanlardır. Tüm bu sivil kategorilerin kökleri, nüveleri veya zeminlerini Libya'da tespit etmeyi amaçlayan bu çalışma ile mevcut çatışma ortamında ve parçalanmış zeminde faaliyet gösteren sivil yapıların etkinliği ve ilerleyen dönemlerde ne tür sivil potansiyel olabileceği tartışılacaktır.

Bölgesel Dağılım ve Kültürel Çeşitlilik: Nijerya Kabileleri Üzerine Bir İnceleme

Eda Nur Yıldız, İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Nijerya, kıtada en fazla kabileye sahip olan ülkedir. Nijerya'da 250'den fazla etnik grup bulunmakla birlikte 500'den fazla yerel dil bulunmaktadır. Nijerya'da bulunan en büyük etnik gruplar; %29 Hausa-Fulani, %21 Yoruba, %18 İgbo, %10 İjaw ve %4 ile Tıv, İbibio, Efik veİfe kabileleri sayıca kalabalık diğer kabilelerden birkaçıdır. Hausa- Fulani, Yaruba ve İgbo kabileleri, diğer kabilelere göre daha çok nüfusa sahiptir. Nijerya'nın kuzeyinde bulunan ve müslüman ağırlıkta olan Hausa-Fulani kabileleri, ülke yönetiminde ve sosyal yaşamında söz sahibidir. Bu kabile mensupları genellikle ticaret ve çiftçilikle uğraşmaktadırlar. Yorubalar, Nijerya'nın güneybatısında bulunan büyük oranda Hristiyan ve yerel inançlara sahip olan insanların yaşadığı kabiledir. Nijerya'nın güneydoğusunda ise Hristiyan ve yerel inançlara mensup İgbo kabilelerinin nüfus yoğunluğu bulunmaktadır. Nijerya nüfusunun %55'i Müslüman, %45'i Hristiyan ve yerel inançlara sahiptir. Müslümanlar, genel olarak ülkenin kuzey bölgesinde, Hristiyanlar ise güney bölgelerinde yaşamaktadırlar Özellikle Avrupalıların, Afrika Kıtasını 15. yy'da keşfettikten sonra kıtaya dair bilgi sahibi olabilmeleri adına araştırma yapılması için bilim insanlarını kıtaya gönderdiler. Seyyahlar, coğrafyacılara, tarihçiler ve misyonerler kıtaya dair bilgi toplayabilmek için çalışmalar yürüttüler. Avrupalıların, Afrika Kıtasındaki faaliyetleri sömürge sonucunu doğururken Türkiye, Afrika ülkeleriyle karşılıklı kazanç temelli ilişkiler yürütmektedir. Elbette, Türkiye'nin tarihinde Afrika Kıtasında bulunan bölgelerle veya

lkelerle ilişkisi olmuştur. Fakat günümüzde Afrika lkeleri ile kurduğumuz ilişkilerde, Afrika Kıtasında yaşayan insanların sosyo kültürel özelliklerini daha doğru zeminde tanıma ihtiyaı ortaya çıkmaktadır. Bizler, Afrika ülkelerini özellikle insanların doğru zeminde tanımaya ihtiyaı duymaktayız. Avrupalıların 15. yy’ da yaptığı bilimsel araştırma çalışmalarına bizlerinde de günümüzde ağrılık vermesi gerekmektedir. Bu alışmada, Afrika Kıtasının en çok etnik gruba sahip olan lkesi Nijerya’da bulunan kabileleri, yaşam tarzlarını ve toplumdaki yerlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

19. Yüzyıldan Yıkılışa Kadar Libya’da Osmanlı Egemenliği: Neden Devam Etti?

Sinem akır, Marmara Üniversitesi

Osmanlı İmparatorluğu açısından 19. yüzyıl, Balkanlar’da isyanlara ve siyasi parçalanmalara; buraya kıyasla oldukça uzak coğrafyadaki bakiyesi Libya’da ise yönetimin merkezileşmesine ve Osmanlı kimliği aidiyetinin oluşmasına sahne olmuştur. Osmanlının asırlardır çok daha etkin olduğu yakın coğrafyasında bağımsızlık hareketleri çığ gibi büyürken, Libya’daki egemenliği 1911’deki İtalyan işgaline; Libya ile ilişkileri ise imparatorluğun yıkılışına dek devam etmiştir. Osmanlı 1835 yılında, Avrupalı devletlerin Mağrip bölgesine yönelik emperyalist ilgilerine karşılık Libya’daki Karamanlı Hanedanı’nın otonom idaresini sonlandırarak bizzat merkezden atadığı valiler ile yönetimi ele almıştır. İtalyan işgaline değin Osmanlı Libya’sı, bilhassa Trablusgarp, merkezdeki gelişmelerin ilk aktarıldığı eyaletlerden olmuştur. Bölgede göçebe kabile kültürüne karşılık yerleşik hayat teşvik edilmiş, Sens tarikatıyla işbirliği sağlanmış, eğitim öğretime önem verilmiş ve tüm bunların nihayetinde Osmanlı kimliğini haiz elit bir sınıf oluşturulmuştur. 1876’da yönetimi devralan II. Abdülhamit’in pan-İslamist politikası, bölge halkı ile kurulan aidiyet inşasında önemli faktörlerden olmuştur. Nitekim 1907’de başlayan İtalyan nüfuzuna karşılık halk Osmanlı’ya sadakat göstermiştir. Bu bağlamda alışma; Osmanlı’nın uzak coğrafyasındaki bakiyesi olan Libya ile arasındaki ilişkinin tarihsel sürecini analiz ederek, Libya’nın Osmanlı’ya olan sadakatının altında yer alan sebeplere ışık tutacaktır.

Tarihsiz Kıta Algısından Afrika Medeniyetlerine: Afrika’nın Tarihi Algısına Yönelik Bir Eleştiri

Mustafa Ateş, Bitlis Eren Üniversitesi

Afrika’ya yönelik tarihi algıda sömürgecilik önemli bir yer edinmektedir. Sömürgeciliğin 15. yüzyılın sonlarından 20. yüzyılın ortalarına kadar sürmesi, sistematik olması, toplumsal yönleri içerden derin bir etki oluşturması tarihsel algıdaki yerini muhkem kılmaktadır. Peki, sömürge öncesi bir Afrika tarihinden söz edilebilir mi? Yapılan arkeolojik araştırmalarda ilk insanın Afrika’da olduğu yönündeki hkim görüş bu soruya olumlu cevap vermeyi kolaylaştırmaktadır. Ancak Batı merkezli tarih yazımında Afrika, “tarihsiz” ve “medeniyetsiz” bir coğrafya olarak tasvir edilmektedir. Bu yöndeki indirgemeci yaklaşımın, sömürgeciliğin “medeniyet getirme” söylemini ve emperyalist gayeleri meşrulaştırmaya yardımcı olduğunu söylemek mümkündür. Bu alışma bu ekseninde var olan tarihi algıya yönelik bir eleştiri sunmaktadır. Çalışma, Afrika’nın sömürgecilik öncesine dayanan medeniyet mirasını; tarihi, siyasi, ekonomik, kültürel yönleri itibariyle ele alarak ortaya

koymayı amaçlamaktadır. Zira arkeolojik çalışmalar, yazılı ve sözlü tarihi kaynaklar Afrika'nın 15. yüzyıldan önce de siyasi yapılara, ticari ağlara, kültürel merkezlere sahip olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda çalışma Afrika'nın medeniyetler tarihindeki yerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma Sahra-altı Afrika bölgesindeki medeniyet oluşumları ile sınırlıdır. Bu doğrultuda Afrika tarihindeki siyasi, ekonomik ve kültürel unsurları içeren yapılar, Afrika medeniyetinin bir parçası olarak incelenmektedir. Çalışmada ikincil kaynaklar üzerinden veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir. Veriler medeniyet oluşturu unsurlar perspektifiyle ortaya konulan kavramsal çerçevede ışığında analiz edilmiştir. Nihayetinde Afrika'nın medeniyet tasavvuru ortaya konulmuştur. Afrikalı medeniyetlerin oryantalist bakışla sömürgeciliği meşrulaştırıcı bir unsur olarak görmezden gelindiği görülmüştür. Afrika'da sömürgecilik öncesi döneme dayanan Gana, Mali, Songhay, Etiyopya gibi önemli siyasi ve ekonomik yapıların; Swahili şehir devletlerinde olduğu gibi gelişmiş ticaret ağların, şehirlerin, İslami entelektüel geleneklerin; Büyük Zimbabve'de olduğu gibi mimarinin, Timbuktu gibi önemli bilim ve kültürel merkezlerin; Griot geleneği gibi sözlü kültürün olduğu görülmüştür. Sonuç olarak Afrika'nın tarihinin sömürgecilik dönemiyle başlamadığı öncesinde de zengin kültür ve medeniyet unsurlarını içeren zengin bir tarihe sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kıta Dışı Aktörleri Kuzey Afrika'daki Varlığı: Tarihsel Süreç ve Güncel Dinamikler

Gamze Çankaya, Divan Eğitim ve Araştırma Derneği

Kuzey Afrika tarih boyunca jeopolitik önem arz etmesiyle kıta dışı aktörlerin ilgi odağında yer almıştır. Coğrafi konumu ile de önem teşkil eden Kuzey Afrika; Akdeniz'e kıyısı olması ayrıca Avrupa'ya açılan sınır kapısının bulunması, Orta Doğu coğrafyasına yakınlığı ve aynı zamanda Sahra altı bölgesine açılan önemli geçiş kapısının olması ile bölge küresel güç rekabetinin merkezi hâline gelmiştir. Bu stratejik konum, bölgesel güç mücadelesinin dışında kıta dışı aktörlerin varlığının askerî, diplomatik müdahaleler, ekonomik alandan ticari alana kadar varlığı söz konusudur. Bu çalışma Kuzey Afrika'daki kıta dışı aktörlerin varlığını sömürgecilik öncesi ve sonrası dönemler temelinde ele almakla birlikte bölgenin günümüzdeki siyasi, ekonomik ve güvenlik yapılarına olan etkilerini kapsamlı şekilde incelemektedir. Sömürgecilik sonrası dönemde şekillenen sınır sorunları ve bölgede yaşanan siyasi istikrarsızlıkların olması kıta dışı aktörlerin varlığını daha da güçlendirmesine zemin hazırlamıştır. Çalışmada ABD, Çin, Rusya ve Türkiye gibi devletlerin bölgedeki politikaları ve eylemleri analiz edilmekte olup bu aktörlerin hedefleri ve bölgeye yansımaları karşılaştırılmalı analiz metoduyla değerlendirilmektedir. Ayrıca çok uluslu şirketler, örgütler ve devlet dışı aktörlerin bölgedeki etkinliği de değerlendirilmiştir.

Sahel'de Değişen Tehdit Algısı: Terörün Evrimi ve Yeni Dinamikler

Recep Yiğit, Milli Savunma Üniversitesi

Sahel bölgesinde faaliyet gösteren terör örgütleri, yalnızca silahlı şiddet uygulayan gruplar olmayıp aynı zamanda yerel halkın temsilcisi olarak kendilerini konumlandıran sosyal hareketler olarak karşımıza çıkmaktadır. Mevcut çalışmalar, bu örgütleri genellikle güvenlik tehdidi çerçevesinde ele alırken, onların toplumsal desteği nasıl elde ettiğini ve yerel halkla

olan ilişkilerini yeterince incelememektedir. Bu araştırma, terör örgütlerinin nasıl bir meşruiyet inşa ettiğini ve halkın bu grupları hangi dinamikler çerçevesinde desteklediğini analiz etmektedir. Bu çerçevede, çalışmada Kaynak Mobilizasyon Kuramı temel alınarak örgütlerin halk desteğini kazanma stratejileri, ekonomik ve siyasi koşulları nasıl istismar ettiği incelenmiştir. İncelemeyi daha kapsamlı hale getirebilmek adına da Çerçeveleme (Framing) Teorisi üzerinden, bu grupların devletlerin sert müdahalelerini ve paramiliter grupların uyguladığı baskıları nasıl bir mağduriyet söylemine dönüştürerek kendilerini “kurtarıcı” olarak konumlandığı değerlendirilmiştir. Bu araştırma, Most Different System Design (En Farklı Sistem Tasarımı Yaklaşımı) yaklaşımı çerçevesinde, farklı sosyo-politik bağlamlara sahip Sahel ülkelerinde karşılaştırmalı bir inceleme yapmaktadır. Bu yöntemle, birbirinden farklı siyasi ve toplumsal koşullarda benzer sonuçlar doğuran dinamikler belirlenmeye çalışılmıştır. Örneğin Burkina Faso’da devlet destekli Vatan Savunması Gönüllüleri (VDP) adlı milis gücünün, etnik gruplar arasında ayırım gözeterek yerel halka yönelik sert müdahaleleri ve yargısız infazları, radikal örgütlerin söylemlerinde geniş yer bulmaktadır. Bilhassa Tuareg ve Fulani topluluklarına yönelik aşırı güç kullanımı, Cemaat Nusret el-İslam ve'l-Müslimin (JNIM) tarafından istismar edilerek, örgütün kendisini " halkın savunucusu" olarak konumlandırmasına neden olmuştur. Benzer şekilde, Mali ve Burkina Faso’da faaliyet gösteren Wagner Grubu, Fransız ve Batılı güçlere karşı bir alternatif olarak sunulsa da sivil halka yönelik sert müdahaleleri nedeniyle yerel halk tarafından büyük tepkilerle karşılaşmaktadır. Aynı şekilde Nijerya’nın kuzeyinde ISWAP’ın Boko Haram’dan farklı olarak halk desteğini artırmaya yönelik bir strateji izlediği görülmektedir. Araştırma bulguları, Sahel’de terör örgütlerinin yalnızca dış destekli yapılar olmadığını, bölgedeki sosyo-politik ve güvenlik dinamiklerinden doğan hareketler olarak da değerlendirilebileceğini ortaya koymaktadır. Paramiliter grupların ve devletlerin sivil gözetmeksizin gerçekleştirdiği aşırı sert müdahaleler, bu örgütlerin kendilerini halkın savunucuları olarak göstermesine ve halk desteği kazanmasına imkân tanımaktadır. Bu bağlamda, Sahel’de terörle mücadele politikalarının yalnızca askeri stratejilere dayalı olmaması, toplumsal dinamiklerin ve yerel halkın bu örgütleri algılama biçimlerinin de dikkate alınmasının kritik önem taşıdığı sonucuna varılmıştır.

China, Russia, and Turkey in Africa: Competing Visions or Strategic Complementarities.

Nawal MAHI, Sakarya University

Over the last decade, Africa’s geopolitical environment has changed dramatically, with non-Western powers like China, Russia, and Turkey playing increasingly prominent roles. These countries have expanded their involvement across the continent using distinct combinations of economic, military, cultural, and diplomatic strategies. While this shift is often interpreted as a sign of intensifying geopolitical rivalry—especially as Western influence declines—it also suggests the potential for these actors to complement each other’s efforts, particularly in African nations seeking diverse international partnerships. This paper analyses how China, Russia, and Turkey approach their foreign policies and strategic objectives in Africa, highlighting both areas of overlap and divergence in their tactics, ambitions, and regional focuses. China’s engagement is primarily driven by infrastructure projects and development financing, notably through the Belt and Road Initiative, positioning itself as a reliable

economic Ally. Russia's renewed interest focuses on security partnerships, arms sales, and political alliances, especially in unstable or internationally isolated countries. Turkey, on the other hand, employs a broad-based approach that blends trade, humanitarian aid, religious and cultural initiatives, and military cooperation, with a particular emphasis on the Sahel, North Africa, and the Horn of Africa. Instead of presuming direct competition, this study investigates whether these powers are genuinely rivals or if they largely pursue their interests independently with limited direct conflict. It also considers whether African countries are actively shaping these relationships or merely serving as arenas for external power struggles. Using case studies such as Sudan, Libya, the Central African Republic, and Somalia, the paper explores how these interactions influence African agency, sovereignty, and the continent's place in an emerging multipolar world order. In conclusion, the research provides a nuanced perspective on Africa's growing strategic importance and the shifting dynamics of South-South relations in a global context where Western dominance is fading.

The Domestic Political Foundations Of South Africa's Genocide Case Against Israel In The International Court Of Justice

Muhammed Yasir Okumuş, Social Sciences University of Ankara

South Africa-Israel relations have experienced significant ruptures since 1948, parallel to the transformations experienced by the two countries. While under normal circumstances, the bilateral relations between these states are not notable in terms of domestic politics, economics, or political repercussions, the devastating war launched by Israel in Gaza in the last quarter of 2023 and South Africa's response to it have made their relationship significant in terms of international relations. The implementation of the South African-based apartheid regime by Israel against the Palestinian people constitutes the fundamental aspect of the issue's significance. Indeed, in response to Israel's destruction in Gaza and its policy of violence against the Palestinian people, which reached genocidal proportions during the war that began on October 7, South Africa filed a lawsuit with the International Court of Justice on December 29, alleging that Israel violated the Genocide Convention. This case plunged relations between the two countries into an unprecedented rupture. Three of the various justifications for the South African government's complaint against Israel to the International Court of Justice are significant. First, the apartheid experience of South Africa before 1994 has had an ontological impact on the country's policies toward Israel since then. Second, the social, economic, and political power of Muslims, one of the country's most prominent religious minorities, has influenced the government's actions toward Israel. Third, closely related to the second point, was the motivation for the ruling African National Congress (ANC) to secure the necessary electoral support ahead of the general elections held on May 29, 2024. This presentation bases the genocide case filed by South Africa against Israel at the International Court of Justice on these three grounds.

China and Africa in a Changing Global Order: Between Strategic Partnership and Normative Diplomacy

Hüsna Taş Yetim & Mustafa Yetim, Ankara Medipol University, Eskişehir Osmangazi University

This study explores the evolving nature of China–Africa relations in the context of great power competition, focusing on how Beijing combines geoeconomic engagement with emerging forms of normative diplomacy. Over the past two decades, China has become Africa’s largest trading partner and key infrastructure financier, as well as a major source of development assistance. However, this paper argues that, beyond its well-documented Belt and Road investments and extractive partnerships, China’s approach towards African countries increasingly reflects a dual strategy of material statecraft combined with discursive moralism. Drawing on recent African Union–China summits, Forum on China–Africa Cooperation (FOCAC) declarations and Chinese diplomatic discourse in sub-Saharan Africa, the paper demonstrates how Beijing presents itself as a proponent of south–south cooperation, anti-colonial solidarity and non-interference, contrasting itself with the conditionality-based models of the West. This normative framing has gained resonance in many African capitals, particularly in contexts where Chinese investments are perceived as less intrusive or politically conditional. Furthermore, China’s moral diplomacy, which emphasises respect for sovereignty, mutual benefit and developmental pragmatism, has enabled it to present itself as an alternative partnership model, appealing to elites disillusioned with the West’s liberal governance agenda. However, the study also highlights tensions and constraints within this model. African civil societies are increasingly raising concerns over transparency, debt sustainability and environmental governance in relation to Chinese-financed projects. Simultaneously, China’s emphasis on state-centric development often overlooks popular participation, thereby reinforcing existing authoritarian structures in certain recipient states. These dynamics reveal a complex picture.

Sahra Altı Afrika'da Elektrifikasyon ve İklim Değişikliği İkilemi

Şeyda Oruç, Marmara Üniversitesi

Sahra Altı Afrika'da Elektrifikasyon ve İklim Değişikliği İkilemi • Sahra Altı Afrika’da elektriğe erişim ne düzeydedir enerji görünümünün elektrik erişimi üzerindeki etkisi nasıldır? • Sahra Altı Afrika’da Elektrifikasyon Sürecinin İklim Değişikliği Üzerindeki Etkileri Nelerdir? • Sahra Altı Afrika’nın emisyon azaltma hedeflerine ulaşması ne kadar gerçekleştirilebilir? Sahra Altı Afrika, enerji kaynakları potansiyeli bakımından zengin olmasına rağmen, bu kaynakların verimli bir şekilde kullanılmaması ve yenilenebilir enerjiye geçiş sürecindeki ekonomik, politik ve altyapısal zorluklar, bölgenin enerji güvenliği ve iklim hedeflerine ulaşmasını zorlaştırmaktadır. Kömürün bölgedeki enerji üretimindeki kritik rolü, düşük karbonlu bir geleceğe geçişte ciddi engel teşkil etmektedir. Bölgenin ekonomik kalkınması ve yaşam kalitesinin artırılması için elektrifikasyon süreci hayati öneme sahiptir, ancak bu süreç fosil yakıtlara olan bağımlılığı azaltmadan gerçekleştirilememektedir. Bu bağlamda, yenilenebilir enerji yatırımlarının artırılması ve uluslararası finansman desteği, Sahra Altı Afrika’nın hem enerji güvenliğini sağlamak hem de küresel iklim hedeflerine katkıda bulunmak için kritik bir öneme sahiptir. Bu çalışmada,

Sahra Altı Afrika bölgesinde elektrifikasyon sürecinin enerji görünümü ve iklim değişikliği üzerindeki etkileri ele alınacaktır. Çalışmada, fosil yakıtların bölgedeki enerji üretimindeki payını, yenilenebilir enerji kaynaklarına geçişin olası etkilerini ve bölgenin karbon emisyonlarını azaltma hedeflerini değerlendirecektir. Ayrıca, iklim değişikliğiyle küresel mücadelede önemli bir rol oynayan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS) ve Paris Anlaşması gibi uluslararası anlaşmaların, Sahra Altı Afrika üzerindeki etkileri incelenecektir. Bu anlaşmaların ve özellikle COP (Taraflar Konferansı) zirvelerinin, bölgedeki enerji politikalarını nasıl şekillendirdiği ve iklim değişikliğiyle mücadelede ne ölçüde etkili olduğu değerlendirilmektedir. Özellikle COP27'de alınan "Kayıp ve Zarar Fonu" kararı, bölgenin iklim değişikliğine karşı kırılganlığını azaltma ve emisyon azaltma hedeflerine ulaşma konusunda önemli bir adım olarak ele alınacaktır.

Cezayir ve Afrika Sahel Bölgesi: Jeopolitik Dönüşümler Işığında Yeni Dengeler.

Badra Gündoğdu, Bağımsız Araştırmacı

Son yıllarda Sahel bölgesi, Mali, Burkina Faso ve Nijer'deki ardışık askerî darbeler, Fransız kuvvetlerinin geri çekilmesi ve Rusya'nın "Wagner Grubu" aracılığıyla artan etkisi gibi hızlı jeopolitik dönüşümlerle yeniden şekillenen bir nüfuz haritasına sahne olmuştur. Bu gelişmeler, başta Cezayir olmak üzere bölgesel aktörleri, geleneksel rollerini ve stratejik yaklaşımlarını yeniden değerlendirmeye zorlamıştır. Cezayir, tarihsel olarak ulusal egemenliğe saygı, siyasi çözümlerin öncelenmesi ve doğrudan askerî müdahaleden kaçınma ilkesine dayalı bir dış politika benimsemiş; bu yaklaşım, 2015 Mali Barış ve Uzlaşma Anlaşması'nın öncülüğünü yapmasıyla somut bir şekilde ortaya çıkmıştır. Ancak yeni bölgesel bağlam, Cezayir'i iki yönlü bir meydan okumayla karşı karşıya bırakmaktadır: Geleneksel istikrar sağlayıcı rolünü korumak ve aynı zamanda çok aktörlü ve giderek daha karmaşık hale gelen yeni güvenlik ortamına uyum sağlamak. 2020 yılında yapılan anayasa değişikliğiyle Cezayir ordusunun yurtdışına barışı koruma görevleri için gönderilebilmesi yönünde atılan adım, dış müdahale felsefesinde temkinli bir dönüşüm sinyali olarak değerlendirilmektedir. Araştırma problemi Sahel bölgesindeki jeopolitik dönüşümler, Cezayir'in bölgedeki konumu ve rolünü ne ölçüde etkilemiştir? Cezayir dış politikası, geleneksel ilkelerinden ödün vermeden bu değişimlere ne ölçüde uyum sağlayabilir? Araştırmanın Amacı Bu çalışma, Sahel bölgesindeki bölgesel değişkenlerin Cezayir'in rolüne etkisini analiz etmeyi ve çok aktörlü yeni jeopolitik ortamda Cezayir'in ne tür bir uyum stratejisi geliştirdiğini irdelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın Yöntemi Çalışma, Cezayir dış politikasının Sahel'deki hızlı jeopolitik dönüşümlere nasıl tepki verdiğini anlamak için analitik yöntemi kullanmaktadır. Ayrıca, Mali, Nijer ve Burkina Faso'daki gelişmeleri örnek olaylar (vaka analizi) olarak ele alarak, Cezayir'in bölgesel rolündeki süreklilik ya da olası değişimi incelemektedir.

Conflict Resolution in North Africa: The Impact of Regional and International Organisations

İ. Aytaç Kadioğlu, Sakarya University

This research assesses conflict resolution processes in North Africa, a region characterised by complex economic, ethnic, sectarian, political, and social issues. The paper focuses on ethnic, sectarian and nationalist conflicts in Libya, Algeria, Sudan, and Western Sahara. It analyses the effectiveness of various peacemaking mechanisms and official conflict resolution initiatives. Borrowing the assumptions of conflict resolution, this research examines whether official negotiations, mediation and third-party consultations help resolve conflicts in North Africa. Particularly, it aims to understand the influence of regional and international organisations in ending these conflicts and establishing peace agreements by exploring the role played by the Arab League, African Union, and the United Nations. The dynamics of post-Arab uprisings are the primary focus of this research, as they have reshaped the conflict landscape by causing instability in Middle Eastern and North African countries. This paper argues that successful conflict resolution processes often hinge on inclusive dialogue, power-sharing arrangements, and external mediation of regional and international agents. However, the persistence of authoritarian governance, fragmented opposition, and external geopolitical rivalries frequently undermine these processes. The paper concludes that while North Africa has witnessed a mixture of progress and stagnation in peace efforts, long-term stability requires a more comprehensive conflict resolution process that includes the main protagonists of conflicts, addresses structural inequalities, fosters participation of society, and ensures accountability. This analysis contributes to the broader understanding of peace processes and conflict resolution processes and offers policy-relevant insights for mediators and international actors involved in conflict resolution efforts across the region.

İrlanda'nın Anti-Sömürgeci Kimliği ve Afrika ile Tarihsel Bağları

Mustafa Yasir Kurt, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

İngiltere'nin ilk ve en uzun süreli sömürgeci olan İrlanda, 1179'dan 20. yüzyıla kadar İngiliz hâkimiyeti altında kalmış ve bu süreçte birçok defa bağımsızlık mücadelesi vermiştir. Bu uzun ve zorlu mücadele, İrlanda'nın toplumsal hafızasında ve devlet kimliğinde derin izler bırakmıştır. İrlandalı liderler, ulusal tarihlerinden aldıkları ilhamla, diğer ezilen halklara karşı empati geliştirmiş ve sömürge karşıtı bir dış politika benimsemişlerdir. Bu çerçevede İrlanda, Afrika'daki dekolonizasyon sürecinde birçok Batılı devletin aksine halkların kendi kaderlerini tayin hakkını desteklemiştir. Bu çalışma, İrlanda'nın söz konusu desteğini tarihsel bir perspektifle ele alarak, ülkenin dış politika dinamikleri çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede, İrlanda-Afrika ilişkilerinin yoğunlaştığı üç dönem ele alınmıştır. İlk dönem, 19. yüzyılda Afrika'ya ulaşan ve uzun yıllar bu bölgede faaliyet gösteren İrlandalı misyonerlerin faaliyetlerini kapsamaktadır. İrlanda'nın resmi söylemine göre, bu dönemde temelleri atılan taraflar arasındaki ilişkiler, yüksek ahlaki değerler ve sömürge karşıtlığı ekseninde şekillenmiştir. İkinci dönem, İrlanda'nın BM aracılığıyla Afrika'daki gelişmelere etkin biçimde müdahil olduğu 1950'li ve 1960'lı yılları kapsamaktadır. Bu çerçevede, özellikle Süveyş Krizi, Güney Afrika'daki apartheid rejimi ve Kongo'daki BM müdahalesi karşısında İrlanda'nın geliştirdiği diplomatik tavır ve dış

politika tercihleri dikkat çekmektedir. Üçüncü ve son bölümde ise, 2000’li yıllarda Afrika’ya yönelik yeni bir açılım sürecine giren İrlanda’nın dış politika yönelimi değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, İrlanda Dışişleri Bakanlığı tarafından yayımlanan 2011 ve 2019 tarihli strateji belgeleri incelenerek, ülkenin Afrika kıtasıyla ilgili güncel hedefleri ve beklentileri tartışılmıştır.

Eş-Şebab Terör Örgütü’nün Somali’deki Etkisi ve Geleceği

Abdurrahim Sıradağ, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Somali 1991 yılında Barre rejiminin yıkılması ile birlikte 30 yılı süren bir iç savaşa sürüklenmiştir. Devletsizlik ve uzun yıllar süren iç çatışmalar sebebi ile Somali “başarısız devlet” olarak tanımlanmıştır. Somali’de kabile sistemi ülkenin siyasi, ekonomik, toplumsal ve güvenlik yapısını şekillendirmesinde çok önemli bir rol oynamaya devam etmektedir. Uzun yıllar süren iç savaş döneminde kabileler ülkede politik ve ekonomik çıkarları için birbirleri ile savaşarak ülkenin siyasi istikrarına ve ekonomik altyapısına büyük zararlar vermişlerdir. Kabileler arasındaki savaşlar ve çıkar çatışmaları ülkede ortak bir siyasi kültürün gelişmemesinde büyük bir rol oynamıştır. 2012 yılında kurulan Somali Federal Hükümeti sınırlı ekonomik imkanları ve büyük altyapı sorunlarına rağmen ülkede siyasi istikrarın ve devlet kurumlarının inşası için bazı adımlar atmaktadır. Fakat, ülkenin siyasi, ekonomik ve toplumsal yapısını tehdit eden iç ve dış tehditler ülkede hala devam etmektedir. 2000’li yıllarda ülkedeki istikrarsızlık ortamında ortaya çıkan ve ülkede siyasi istikrarı inşa etmeyi hedefleyen İslam Mahkemeleri Birliği (İMB), ülkede savaş ağalarının ortadan kaldırılmasında ve ülkede hukuk ve siyasi birliği inşa etmede önemli başarılar elde etmiştir. 2006 yılında İMB’nin Somali’nin güneyinde ve orta kısımlarında kontrolü ele geçirmesi ile birlikte Etiyopya, ABD’nin desteği ile bu ülkeye İMB’nin ortadan kaldırılmasına yönelik büyük bir askeri operasyon gerçekleştirdi. İMB’nin İslami kimliği batı ve çevredeki seküler ülkeler için büyük bir tehdit olarak algılandı. 2006 yılında İMB’nin ortadan kaldırılması sonucunda bu yapıdan Eş-Şebab örgütü ortaya çıktı. Eş-Şebab örgütü ülkedeki Somali Federal Hükümeti’ne, batılı kurumlara ve uluslararası batılı yardım kuruluşlarına saldırılar düzenlemeye başladı. Eş-Şebab, Somali’nin güvenliğini tehdit eden önemli bir terör örgütü olarak Somali’deki özellikle kırsal alanlarda etkisini devam ettirmektedir. Ülkede kabileler arasındaki ortak siyasi kültürün geliştirilmesi Eş-Şebab terör örgütünün gücünü ve etkisini azaltacaktır. Bu çalışmada Eş-Şebab terör örgütünün ortaya çıkmasına neden olan iç ve dış faktörler analiz edilecek ve Somali’deki siyasi aktörlerin ülkede Eş-Şebab terör saldırıları gölgesinde nasıl bir ortak siyasi bir kültür inşa etmeli sorusu tartışılacaktır.

Sudan’da İslam-Arabizm, Sudanizm ve Pan-Afrikanizm Söylemleri: Kültürel Analiz Teorisi Çerçevesinde Bir İnceleme

Hassan Abdallah Mohammed Ali, Sakarya Üniversitesi

Sudan, çok kültürlü, çok etnik ve çok dinli yapısıyla hem Arap hem de Afrikalı bileşenleri barındıran karmaşık bir toplumsal bütüne sahiptir. Sudan, 1956’da bağımsızlığını kazandığından beri kimlik ve ulus inşası sorunlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Sudan’da kimlik meselesi, geçmişten günümüze toplumun farklı kesimlerinde giderek artan bir şekilde

tartışılmakta, bu tartışmalar hem akademik çevrelerde hem de kültürel, medya ve öğrenci alanlarında canlılığını korumaktadır. Bu bağlamda, ulus inşası sürecine yön veren ideolojik kimlik söylemlerinin nasıl yapılandığını ve toplum üzerindeki etkilerini anlamak giderek daha önemli hale gelmektedir. Bu çalışma, M. Jalal Hashim'in *Kültürel Analiz Teorisi* bağlamında, Sudan'da İslam-Arabizm, Sudanizm ve Pan-Afrikanizm söylemleri üzerinden yürütülen ulus inşası tartışmalarını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bağımsızlık sonrası Sudan, çok katmanlı etnik, dini ve kültürel kimliklerin çatıştığı, milliyetçilik tartışmalarının yoğunlaştığı bir zemin sunmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş, belge ve söylem analizi teknikleri kullanılmıştır. Çalışmanın odağını, bağımsızlık sürecinden günümüze kadar Sudan'daki kimlik ve ulus söylemlerinin tarihsel gelişimi oluşturmaktadır. Bu yönüyle çalışma, ulus inşasına dair söylemlerin hangi tarihsel, ideolojik ve kültürel bağlamlarda şekillendiğini anlamaya katkı sunmayı hedeflemektedir. Sudan'da ulus inşası söylemlerinin Arap-İslam kimliği ekseninde kurgulandığını göstermektedir. Sudan'daki ulus inşası süreci, Hashim'in teorik çerçevesi bu durumu açıklamada etkili bir araç olarak değerlendirilmiştir. Sonuç olarak bu çalışma, Sudan'daki ulus inşası tartışmalarında İslam-Arabizm, Sudanizm ve Pan-Afrikanizm söylemlerinin nasıl şekillendiğini ve birbirleriyle nasıl ilişkilendiğini incelemeye çalışacaktır. Çalışma, ulusal kimlik inşasının yalnızca tarihsel ve siyasal değil, aynı zamanda söylemsel ve ideolojik bir süreç olduğunu ortaya koyarak Sudan örneği üzerinden ulus inşası literatürüne katkı sunmaktadır.

Güney Afrika'da Yerel Toplulukların Madencilik Sektörü Üzerindeki Etkisinin Analizi

Gökhan Kahraman, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi

Güney Afrika Cumhuriyeti ekonomisine en önemli gelir kaynağı sağlayan ve istihdam yaratan sektörlerin başında madencilik sektörü gelmektedir. Ülkenin ırk ayrımına dayalı sorunlu geçmişine rağmen, 1994 sonrası demokratikleşme süreci ile yapılan yasal düzenlemelerle başta siyalara pozitif ayrımcılığı önceleyen Siyah Ekonomiye Güçlendirme (BEE) programının yanı sıra maden sahalarının olduğu bölgelerde yerel topluluklara önemli imtiyazlar sunulmuştur. Sektörde, mülkiyet bakımından siyahların yeteri kadar çoğunluğu elde edememesinin etkisi ile madencilik sektöründe devlet ile maden sahipleri arasında sorunlar ortaya çıkmaktadır. Son dönemde güncellenen Madencilik Sözleşmesi'nin ortaya çıkardığı yeni süreç ile yatırımcılar ile devlet arasındaki sorunların hala devam ettiği görülmektedir. Madencilik Sözleşmesi, maden ocaklarının yakınlarındaki yerel topluluklara anlamlı faydalar sağlamakta ve bölgenin kalkınmasına hizmet edecek imkânlar sunmaktadır. Ancak zorunlu hisse dağılımlarının yanı sıra yerel topluluklar arasındaki anlaşmazlıklar da sorunların artmasına neden olmaktadır. Yapılan yasal düzenlemelerle bölgeye yatırım yapacak şirketlerin %30 mülkiyet hakkının siyah bir kişiye tahsis edilmesi ve bu payın %8'inin de yerel topluluk vakıflarına verilmesini mecburi kılmaktadır. Bu çalışma, Güney Afrika'daki siyah ekonomiye güçlendirme hedefleri kapsamında yerel toplulukların madencilik sektörü üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma metodolojisi olarak nitel bir yöntem benimsenmiştir. Güney Afrika Hükümetinin resmî açıklamaları, mahkeme kararları, yayınlanan raporlar, istatistikler ve yerel toplulukların açıklamalarından faydalanılmaktadır. Bu çalışma ile yerel topluluklarının Güney Afrika madencilik sektörü üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğu araştırılmaktadır. Ayrıca siyah ekonomiye güçlendirme

hedefleri çerçevesinde nasıl bir pozitif ayrımcılık yapıldığı ortaya konulmaya çalışılmaktadır. 1994 sonrası siyahlara yönelik pozitif ayrımcılık çerçevesinde yerel topluluklara önemli imtiyazlar verildiği, siyah ekonomiyi güçlendirme hedefleri çerçevesinde birçok imkân sunulmasına rağmen hem devlet hem de madencilik sektörü temsilcileri tarafından istenilen hedeflere ulaşılamadığı, yerel toplulukların kalkınmasına yeteri kadar katkı sağlamadığı sonucuna varılmıştır. Maden sahalarında yerel topluluklara sağlanan haklar ile maden çalışmaları için olası protestoların önüne geçilerek yerel destek sağlandığı tespit edilmiştir.

Osmanlı ile Fransa'nın Büyük Sahra'daki Nüfuz Mücadelesi: Kavar Hadisesi

İsa Gökgedik, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

Berlin Konferansı'ndan (1885) sonra Osmanlı Devleti, Afrika'da yayılan Avrupa sömürgeciliğine karşı uzunca bir süre varlık mücadelesi verdi. Bu mücadelenin en yoğun yaşandığı yer Trablusgarp'ın güney bölgeleriydi. Fransa'nın Cezayir ve Tunus'u, İngiltere'nin Mısır'ı işgal etmesinden sonra Trablusgarp, Osmanlı'nın Kuzey Afrika'daki son dayanağı haline gelmişti. Osmanlı'nın bu son kontrol noktasının da elden çıkmasına sebep olan Trablusgarp Savaşı'ndan (1911-1912) hemen önce yaşanan "Kavar Hadisesi" Osmanlı ve Fransa arasındaki mücadelenin en somut örneklerinden biridir. 1910'da gerçekleşen olayda Fizan'dan Büyük Sahra'nın güneyindeki Orta Sudan (Çad havzası) topraklarına ticaret amacıyla giden bir kafiledeki silahlı Tibu halkına Fransız askerleri saldırdı ve birçok kişi öldürüldü. İlk bakışta anlam verilemeyen ve sebepsiz gibi görünen bu olay iki devlet arasındaki mücadelenin geldiği boyutu göstermesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Fakat buna rağmen hakkında detaylı bilgi ve geniş bir değerlendirme bulunmamaktadır. Bu çalışmada söz konusu eksiklikler Osmanlı arşivindeki konuyla ilgili geniş belge koleksiyonuyla giderilmeye çalışılacaktır. Bu koleksiyondaki Fransa sömürge yetkililerine ait Fransızca belgeler konunun tartışılmasında önemli bir delil olarak kullanılacaktır. Ayrıca mağdur kesimden kendisine ulaşan tazminat talepleri doğrultusunda harekete geçen Osmanlı'nın Fransa nezdindeki girişimlerine ve olayı aydınlatma çabalarına değinilecektir. Çalışmanın bulgusu sıradan ve ehemmiyetsiz gibi görünen bu olayın aslında Fransa'nın Afrika'daki yayılmacı politikasının önemli bir parçasını teşkil ettiği ve Osmanlı Devleti'nin hem siyasi hem de fiziki varlığını yok etmek adına gerçekleştirdiği stratejik bir girişim olduğudur. Çalışma Fransa'nın bu saldırıyla Osmanlı'nın bölgedeki etkinliğini kırmak ve kendi sömürge alanını genişletmek hedefini taşıdığını, verdiği zararlarla bölgedeki ticaret yollarını kontrol etmek suretiyle Osmanlı'nın hem siyasi hem de ekonomik gücünü zayıflatmayı amaçladığını vurgulamaktadır. Berlin Konferansı'nda benimsenen "hinterland" doktrini (iç bölgeye nüfuz) anlayışının bir devamı olarak Kavar Hadisesi'nin Afrika topraklarındaki Fransız sömürge anlayışını yansıttığı bulgusuyla çalışma, Birinci Dünya Savaşı öncesinde Büyük Sahra'daki siyasi rekabete yeni bir perspektifle yaklaşmaktadır.

Katar'ın Kuzey Afrika'daki Varlığı: 2011 Sonrası Libya Politikası

Mustafa Yetim, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Uluslararası ilişkiler siyasetini ve küresel sistemdeki aktörlüğünü genel itibari ile insani yardım, kalkınma faaliyetleri, arabuluculuk, medya, eğitim, ulaşım ve uluslararası etkili faaliyetlere ev sahipliği gibi pek çok yumuşak güç unsurlarına yönelik oluşturan Körfez'in 'küçük ülke'lerinden Katar'ın, Kuzey Afrika siyaseti de önemli oranda bu çerçevede şekillenmiştir. Askeri, savunma ve güvenlik kaygılarını Batı ve özellikle ABD gibi küresel aktörlerle gidermeye çalışan ve dahası bu durumu Rusya, Çin ve Hindistan gibi alternatif diğer etkili güçler ve Türkiye gibi bölgesel aktörlerle pekiştiren Katar açısından Kuzey Afrika bölgesi enerji, toplumsal etkileşimler, Küresel Güney'e insani-ekonomik yardım sunma, Körfez içerisinde özellikle Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) gibi diğer etkili 'küçük ülke'lerle geleneksel çekişme ve Batı ülkeleri ve ABD ile güçlü angajmanlarını pekiştirme açılarından oldukça kritik olarak dikkat çekmektedir. Bu minvalde bütüncül olarak Arap Ayaklanmaları sürecine kadar başta bölgenin merkez ülkesi Mısır olmak üzere, Kuzey Afrika ülkeleri ile imkanları dahilinde olumlu ya da sorunsuz ilişkiler geliştirmeye çalışan Doha yönetimi, 2011'de devrilen Muammer Kaddafi yönetimindeki Libya ile ilişkilerde bazı derin sorunlarla karşılaşmasına rağmen bölgedeki varlığını kısmen sürdürebilmiştir. Diğer taraftan Arap Ayaklanmaları sürecinin buradan bölgeye yayılması ve merkez ülke Mısır'da Katar'ın da desteklediği Müslüman Kardeşler eğilimli iktidarın işbaşına gelmesi, Katar'ın önceki dönemin aksine sert güç unsurlarını da etkinleştiren, bölgesel kutuplaşmada yer alan ve rejim değişikliği önerisini dillendiren bir düzleme evrilmesini hızlandırmıştır. Böylelikle önce Tunus ve ardından Mısır'da Arap Ayaklanmalarını memnuniyetle karşılayan Doha yönetimi, Libya'da da Kaddafi yönetiminin devrimciler tarafından değiştirilmesini ilk defa aktif sert güç siyaseti ile sahiplenmiştir. Bu durum her ne kadar Cezayir ile ilişkilerini görece olarak olumsuz etkilese de Katar, bu ülke ve Fas arasında kurduğu geleneksel dengeyi sürdürebilmiş ve dahası zaman zaman bu ülkeler arasında arabuluculuk önerisinde dahi bulunmuştur. İlk süreçteki aktif devrim yanlısı siyasetini Katar, zaman içerisinde ve özellikle 2021'de Körfez içi krizi bitiren el-Ula anlaşması ile Libya'daki Trablus meşru hükümeti ve meşru yönetimin temel meydan okuyucusu Tobruk Temsilciler Meclisi yönetimi arasındaki sorunları diyalogla çözme tutumuna yönlendirdi. Böylece gelinen aşamada 'Tek Libya' siyaseti ile Mısır'da 2014 Abdülfettah el-Sisi öncülüğündeki askeri darbenin de getirdiği koşulları dikkate alan ve Mısır başta olmak üzere Libya sorununda etkin Suudi Arabistan-BAE gibi Katar ablukasına 2017'de öncülük eden ülkelerle ilişkilerini yumuşatan Doha yönetimi, kısa süreli sert güç yönelimli, arabuluculuk siyasetini geri plana iten, rejim değişimlerini sahiplenen ve İhvan temelli siyasetinde bazı dönüşümleri gerçekleştirerek bu bölgede elde ettiği kalıcılığını bu defa daha etkin aktörlükle geleneksele dönerek pekiştirme sürecindedir.

Pragmatik Kapasite İhracı olarak Türkiye'nin Afrika'da İHA Ekosistemi

Tunç Demirtaş, SETA

Bu çalışma, 2020 sonrasında Afrika'da Türkiye yapımı insansız hava araçlarının hızla yaygınlaşmasının ne tür güvenlik ve yönetim sonuçları ürettiğini incelemektedir. Çalışma, bu yaygınlaşma, bağımlılık yaratan yeni sömürgeci bir örüntüden ziyade pratik kapasite

inşası yoluyla kalıcı caydırıcılık ve istikrar üretebilir mi? Sorusunu temele alarak ilerlemektedir. Çalışma, “sadece platform satışı” yaklaşımının ötesine geçerek platform, mühimmat, eğitim, bakım-onarım, görev planlama yazılımı ve veri analitiğini bütünleşik bir ekosistem olarak ele alan Türkiye modelini odak almaktadır. Yöntem olarak 2020-2025 dönemine ait çok kaynaklı belge incelemesine dayanmaktadır. Resmi ve yarı resmi raporlar, haber ve analizler çapraz doğrulama ile değerlendirilmiştir. Bulgular Etiyopya’da Tigray savaşı, Mali’nin kuzey hattında özellikle Kidal çevresi ve Somali’de kara iç güvenliğinden deniz güvenliğine uzanan görev alanları olmak üzere üç karşılaştırmalı vaka üzerinden somutlaştırılmıştır. Bu çalışmanın kuramsal çerçevesi, caydırıcılığın “engelleme” ve “cezalandırma” boyutlarının eşzamanlı işletilmesiyle davranış değiştirmeyi hedefleyen yaklaşımı, güvenlik yönetişiminin meşruiyet üreten kurumsal mekanizmalarını ve askeri yeniliğin yayılımı literatürünün maliyet-etkin, hızlı devreye alınabilen ve eğitim ile bakımın yerleştirilmesi yoluyla kurumsallaşan çözümlerine ilişkin bulgularını bir araya getirerek, Türk İHA ekosisteminin sürdürülebilir caydırıcılık üretme kapasitesini açıklamayı amaçlamaktadır. Bulgular, sürekli gözetleme ve zaman açısından kritik hedeflere dönük hassas etkilerin birlikte kullanıldığında saldırı sıklığını düşürebildiğini, müdahale sürelerini kısaltabildiğini ve kritik hatlarda kesintisizliği artırabildiğini göstermektedir. Bu sonuçlar, açık angajman kuralları, sivil zararların önlenmesi için şeffaf inceleme ve gerektiğinde telafi, bakım-onarımın yerleştirilmesi ve yüksek uçuşa hazır kalma oranı gibi koşullar sağlandığında kalıcılaştırmaktadır.